

คำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุข

ฉบับที่ 5/2549

เรื่อง การควบคุมกิจการการสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้นแล้วหรือเหลือใช้

ปัจจุบันปัญหามลพิษของประเทศได้ทวีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะปัญหามลพิษจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ปริมาณการบริโภคเพิ่มขึ้น ทำให้ปริมาณมูลฝอยและวัสดุใช้นแล้วเพิ่มขึ้นด้วย หลายหน่วยงานมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการมูลฝอยได้มีมาตรการและวิธีการแก้ไขปัญหาย่างถูกวิธี เช่น วิธีการฝังกลบ การเผา การนำไปใช้ประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคือ เนื่องจากมูลฝอยและวัสดุใช้นแล้วที่ถูกทิ้งจากผู้บริโภคส่วนหนึ่ง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยการนำกลับไปใช้อีกครั้ง หรือสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น ทำให้กลายเป็นของเหลือใช้ที่มีมูลค่า มีการซื้อขายในเชิงพาณิชย์ได้ จึงทำให้เกิดธุรกิจและอุตสาหกรรมหลายประเภทที่นำวัสดุไม่ใช้แล้ว ไปใช้ใหม่ หรือนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่น เช่น แก้ว กระดาษ หรือโลหะบางชนิด

จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษปี 2548 พบว่ามีมูลฝอยเกิดขึ้นทั่วประเทศ 14.3 ล้านตัน และมีการคัดแยกและนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ 3.15 ล้านตัน โดยครึ่งหนึ่งของมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์เกิดจากการคัดแยกในชุมชนผ่านผู้ประกอบการรับซื้อของเก่า ทำให้เกิดกิจกรรมการรับซื้อวัตถุหรือสิ่งของใช้นแล้ว หรือเหลือใช้ เป็นที่นิยม ทำให้มีผู้ประกอบการประเภทนี้เพิ่มขึ้นอย่างมากและกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน

ซึ่งการสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้นแล้วหรือเหลือใช้ ถ้าหากขาดความรู้ ขาดการจัดการดูแลให้เหมาะสม จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์นำโรค เสี่ยงดังจากการกระทบกันของเศษโลหะ การขนย้ายสิ่งของ อุบัติเหตุจากของมีคม การตกหล่นในระหว่างการขนย้ายสารเคมี และวัตถุอันตราย กลิ่นจากการหมักหมมสิ่งของตกค้างเน่าเสีย น้ำเสียจากการล้างขวด ภาชนะ หรือล้างพลาสติกที่บรรจุของเน่าเสีย เป็นต้น

การประกอบกิจการรับซื้อของเก่าหรือกิจการการสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้นแล้วหรือเหลือใช้ เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น และเจ้าพนักงานท้องถิ่นจะต้องควบคุมดูแลการประกอบกิจการดังกล่าว เพื่อควบคุม ป้องกันไม่ให้ของเสียหรือมลพิษที่เกิดจากกระบวนการดำเนินงานก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ประกอบกิจการ คนงานและประชาชนที่อาศัยอยู่ข้างเคียง แต่ปัจจุบันยังไม่มีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขสำหรับควบคุมกิจการการสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้นแล้วหรือเหลือใช้ ทำให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นขาดหลักเกณฑ์ข้อกำหนดที่จะนำไปใช้ในการควบคุมดูแล จึงจำเป็นต้องออก

คำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุข เรื่องกิจการ การสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ เพื่อเป็นแนวทางให้กับราชการส่วนท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดของท้องถิ่นเพื่อควบคุมดูแลการประกอบกิจการ การสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ในพื้นที่รับผิดชอบต่อไป

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10 (3) แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 คณะกรรมการสาธารณสุข จึงมีมติในคราวการประชุมครั้งที่ 44-4/2549 เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2549 เห็นชอบให้ออกคำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุขไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 กรณีที่ในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใด มีการประกอบกิจการการสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ ราชการส่วนท้องถิ่นอาจพิจารณาออกข้อกำหนดท้องถิ่น กำหนดประเภทของสถานที่สะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ เป็นกิจการที่ต้องควบคุมในท้องถิ่นนั้นได้ ตามมาตรา 32 (1) แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

ข้อ 2 เพื่อประโยชน์ในการควบคุมหรือกำกับดูแลสถานประกอบกิจการข้างต้น ราชการส่วนท้องถิ่นอาจพิจารณาออกข้อกำหนดของท้องถิ่น กำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขทั่วไป ให้ผู้ดำเนินกิจการต้องปฏิบัติ ตามมาตรา 32 (2) แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ตามหลักเกณฑ์ด้านสุขลักษณะในการควบคุมการประกอบกิจการดังกล่าว ที่แนบมาพร้อมนี้ ตามความเหมาะสมกับท้องถิ่น นั้น

ข้อ 3 สถานประกอบกิจการที่ตั้งอยู่ในเขตที่กฎหมายว่าด้วยการผังเมือง หรือกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารมีผลใช้บังคับ หรือสถานประกอบกิจการที่เข้าข่ายเป็นโรงงาน ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยกฏหมายนั้น และกฏหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยแล้วแต่กรณี

ข้อ 4 กรณีที่ราชการส่วนท้องถิ่นใดออกข้อกำหนดของท้องถิ่นว่าด้วยการสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ และประชุมชี้แจงข้อกำหนดของท้องถิ่นดังกล่าวเพื่อให้ผู้ประกอบกิจการได้ทราบโดยทั่วกันด้วย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการบังคับใช้ต่อไป

ให้ไว้ ณ วันที่ 20 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2549

(นายปราชญ์ บุญยวงศ์วิโรจน์)
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

หลักเกณฑ์ในการควบคุมการประกอบกิจการ การสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้

1. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับสถานที่ตั้ง

1.1 สถานที่ประกอบกิจการต้องไม่ตั้งอยู่ใกล้ สถานศึกษา โรงพยาบาล ตลาดสด สถาน เลี้ยงเด็ก หรือสถานที่อื่น ๆ ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องจนอยู่ในระยะที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพหรือก่อให้เกิดเหตุรำคาญของผู้อยู่อาศัยในสถานที่นั้น ๆ

1.2 มีรั้วรอบบริเวณสถานประกอบกิจการ

2. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับสุขลักษณะของอาคารประกอบกิจการ

2.1 อาคารประกอบกิจการต้องมีความมั่นคง แข็งแรง และปลอดภัย มีการใช้ประโยชน์ถูกต้องตามประเภทอาคารที่ระบุในกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.2 พื้นต้องทำด้วยวัสดุแข็งแรง ทนทาน ทำความสะอาดง่าย ไม่ดูดซึมน้ำ ทนทานต่อสารเคมี และไม่มีน้ำขัง

2.3 ฝ้าผนังและเพดานของอาคาร ต้องทำด้วยวัสดุทนไฟ คงทน ทำความสะอาดง่าย และไม่ดูดซึมน้ำ

2.4 ต้องมีการแบ่งพื้นที่เก็บสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุดใช้แล้วหรือเหลือใช้ให้เป็นสัดส่วน ไม่ปะปนกับที่อยู่อาศัย และให้มีพื้นที่อย่างเพียงพอต่อการเก็บสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุดใช้แล้วหรือเหลือใช้

2.5 บริเวณที่ปฏิบัติงานและทางเดินต้องมีพื้นที่เพียงพอและเหมาะสมสำหรับดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

2.6 ต้องมีประตูหรือทางออกที่มีขนาดและจำนวนให้เพียงพอกับจำนวนคนที่อยู่ภายในอาคารที่จะหลบหนีภัยออกไปได้ทันเมื่อมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้น โดยเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.7 ต้องจัดให้มีการระบายอากาศที่เพียงพอและเหมาะสมตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.8 ต้องจัดให้มีความเข้มของแสงสว่างที่เพียงพอและเหมาะสมกับลักษณะงานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับสุขลักษณะเครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ น้ำดื่ม น้ำใช้

3.1 เครื่องจักร อุปกรณ์ และเครื่องมือ ที่ใช้ต้องเหมาะสมกับการใช้งานและต้องมีการตรวจสอบบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดี

3.2 การออกแบบติดตั้งเครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ในลักษณะที่มั่นคง ปลอดภัย และสามารถทำความสะอาดเครื่องจักร เครื่องมือ และบริเวณที่ตั้งได้ง่ายและทั่วถึง

3.3 การจัดวางเครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำเนินการ เช่น อุปกรณ์ยกวัตถุ รถเข็น และสายพานลำเลียง เป็นต้น ต้องจัดให้เป็นระเบียบ ไม่กีดขวางทางเดิน

3.4 มีระบบป้องกันอันตรายจากเครื่องจักรในขณะปฏิบัติงานพร้อมทั้งมีคู่มือการใช้งานเครื่องจักร

3.5 ต้องมีน้ำดื่มสะอาด ไว้บริการสำหรับผู้ปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ ลักษณะการนำน้ำมาดื่ม ต้องไม่ก่อให้เกิดความสกปรกหรือการปนเปื้อน เช่น ใช้ระบบน้ำกด ใช้แก้วน้ำส่วนตัว ใช้แก้วกระดาษที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง และใช้แก้วส่วนกลางที่ใช้ดื่มเพียงครั้งเดียว แล้วนำไปล้างทำความสะอาดก่อนนำมาใช้ใหม่ เป็นต้น

3.6 สถานที่ตั้งน้ำดื่มควรอยู่คนละบริเวณกับวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ เพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อน

3.7 ต้องมีน้ำใช้ที่สะอาด และมีปริมาณเพียงพอต่อกิจกรรมการใช้น้ำในแต่ละวัน

4. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับลักษณะการเก็บสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้

4.1 สถานที่ประกอบกิจการจะต้องจัดเก็บวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ ดังนี้

4.1.1. จัดเก็บเป็นหมวดหมู่ตามประเภทของวัตถุ เช่น ส่วนเก็บกระดาษ ขวดแก้ว โลหะพลาสติก ซากผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ และอื่น ๆ เป็นต้น

4.1.2. วัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุดใช้แล้ว หรือเหลือใช้ที่ติดไฟได้ง่าย และวัตถุที่มีสารกัดกร่อนเป็นสารประกอบ เช่น เศษกระดาษ ที่นอนชำรุด ซากแบตเตอรี่ โซเดียมไฮดรอกไซด์ สารที่ก่อให้เกิดเปลวไฟ เป็นต้น ต้องแยกเป็นสัดส่วนโดยเฉพาะและต้องเก็บให้ห่างจากแหล่งกำเนิดความร้อน เพื่อไม่ให้เกิดเพลิงไหม้

4.1.3. ในกรณีวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ ทั้งเป็นอันตรายและไม่เป็นอันตราย ให้แยกเป็นสัดส่วนและมีป้ายแสดงประเภทของวัตถุอันตรายที่เก็บไว้

4.1.4. ควรวางวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ ให้เป็นระเบียบ และควรวางไม่สูงเกินไปจนอาจก่อให้เกิดอันตราย

4.1.5. ไม่เก็บวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ จนเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์นำโรคหรือสัตว์อันตราย และควรมีการรักษาความสะอาดเพื่อไม่ให้แหล่งแพร่เชื้อโรค

4.2 ในการขนย้ายวัตถุสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ โดยใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม

5. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสีย มูลฝอย สิ่งปฏิกูล

5.1 ต้องมีวิธีการบำบัดน้ำเสียให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือเหมาะสมต่อลักษณะของกิจการ ไม่ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของชุมชน

5.2 จัดให้มีการระบายน้ำที่เหมาะสม ไม่มีน้ำท่วมขัง ในกรณีที่มีการระบายน้ำลงสู่ท่อสาธารณะ ให้มีตะแกรงสำหรับดักมูลฝอยและต้องมีการดูแลไม่ให้เกิดการอุดตัน

5.3 ควรมีบอดักไขมัน และดูแลมิให้เกิดการหมักหมมของไขมันในบอดัก หรือใช้การกำจัดไขมันโดยวิธีอื่นใดที่มีผลเช่นเดียวกับบอดักไขมัน

5.4 ต้องมีห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ปัสสาวะ และอ่างล้างมือ ตามลักษณะและจำนวนที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

5.5 ภายในห้องน้ำและห้องส้วมควรมีวัสดุอุปกรณ์ตามความจำเป็นและเหมาะสม

5.6 ต้องดูแลรักษาความสะอาดห้องน้ำและห้องส้วมเป็นประจำทุกวันที่ยปฏิบัติงาน

5.7 ควรมีการคัดแยกมูลฝอยและมีภาชนะรองรับมูลฝอยแยกตามประเภทมูลฝอย

5.8 ต้องมีภาชนะรองรับมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลเหมาะสมและเพียงพอ

5.9 ต้องล้างทำความสะอาดภาชนะรองรับมูลฝอยและบริเวณที่วางภาชนะอยู่เสมอ

5.10 ต้องกำจัดมูลฝอยด้วยวิธีที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ในกรณีมูลฝอยอันตรายจะต้องคัดแยกไปกำจัดให้ถูกต้องแล้วแจ้งราชการส่วนท้องถิ่นทราบด้วย

5.11 ต้องดูแลมิให้เกิดการทิ้งมูลฝอยเกลื่อนกลาดภายในสถานประกอบกิจการและบริเวณโดยรอบ

6. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความปลอดภัย และการป้องกันเหตุรำคาญ

6.1 จัดให้มีอุปกรณ์ป้องกันและระงับอัคคีภัย ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ จะต้องมีการบันทึกการบำรุงรักษาเครื่องดับเพลิงอย่างน้อยทุก 6 เดือน และมีการฝึกอบรมการดับเพลิงเบื้องต้นจากหน่วยงานที่ทางราชการกำหนดหรือยอมรับให้แก่ผู้ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่าร้อยละ สิบของจำนวนผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบกิจการ

6.2 จัดให้มีป้ายเตือนภัยและข้อปฏิบัติงานติดตั้งตามตำแหน่งต่าง ๆ ที่สำคัญ

6.3 จัดให้มีผู้ยาพร้อมเวชภัณฑ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา

6.4 จัดให้มีและใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลให้เพียงพอและเหมาะสม ตามลักษณะการปฏิบัติงาน เช่น แว่นตา หน้ากากนิรภัย รองเท้าหุ้มข้อ/หุ้มแข้ง ถุงมืออย่างหนา และผ้าปิดจมูก เป็นต้น

6.5 จัดให้มีการตรวจสอบระบบไฟฟ้าให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยปลอดภัยอยู่เสมอ และควรติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันไฟฟ้าดูดหรือลัดวงจร

6.6 ผู้ประกอบกิจการและผู้ปฏิบัติงานจะต้องได้รับความรู้ด้านสุขอนามัยความปลอดภัยในการประกอบอาชีพ เช่น อันตรายจากสารเคมีและวัตถุอันตราย เป็นต้น

6.7 จัดให้มีอ่างล้างมือพร้อมสบู่ในบริเวณปฏิบัติงานตามความจำเป็น และล้างมือให้สะอาดทุกครั้งหลังการปฏิบัติงานหรือก่อนรับประทานอาหาร และหากจำเป็นควรอาบน้ำหลังเสร็จสิ้นภารกิจ

6.8 ผู้ประกอบกิจการควรดูแลให้ผู้ปฏิบัติงานแต่งกายรัดกุมเหมาะสม ปลอดภัยต่อกิจกรรมที่ปฏิบัติในขณะปฏิบัติงาน เช่น เสื้อไม่รุ่มร่าง ใสผ้าคลุมผม และรองเท้าหุ้มส้น เป็นต้น

6.9 ไม่บริโภคอาหาร เครื่องดื่ม และสูบบุหรี่ในขณะที่ปฏิบัติงาน

6.10 ผู้ประกอบกิจการต้องจัดให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับการตรวจสุขภาพทั่วไปอย่างน้อยปีละ1ครั้ง และต้องเก็บเอกสารการตรวจสุขภาพไว้เป็นหลักฐาน

6.11 ต้องควบคุมป้องกันผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานประกอบกิจการ มิให้มี กลิ่นเหม็น เขม่าควัน เสียง และฝุ่น ที่จะทำให้เกิดผลกระทบจนเป็นเหตุรำคาญหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ของผู้ปฏิบัติงาน ผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง และผู้ผ่านไปมา

6.12 ต้องมีการป้องกัน ควบคุม กำจัดสัตว์และแมลงนำโรคอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล
